

Yüksel Pazarkaya
Kadir İncesu ile birlikte...

Çevirmen arkeolog restoratör ve mimardır

Yüksel Pazarkaya, bir çevirmenin aynı metni farklı zamanlarda çevirdiğinde ortaya farklı sonuçlar çıkacağını belirterek, "Tarihsel, kültürel süreç, çevirmenin değişen dağarcığı çeviri edimini etkiler. Mükemmel diye nitelenen özgün bir şiir biricik olabilir, ama çeviri için biricik nitemini kullanamayız" diyor

KADİR İNCESU

YÜKSEL Pazarkaya şairliği ve yazarlığının yanı sıra Türkçeden Almancaya, Almancadan Türkçeye yaptığı çevirilerle de biliniyor. "Çeviri işi benim kendi kendimi ödüllendirmemdir" diyen Pazarkaya 10 yıllık bir emekle **Rainer Maria Rilke**'nin şiirlerini de Türkçeye kazandı. Pazarkaya'nın çalışması Rilke Toplu Şiirler adıyla iki cilt olarak Cem Yayınevi etiketiyle yayımlandı. Pazarkaya ile Rilke çevirileri ve **Yapı Kredi Yayınları** tarafından yayımlanan Çevirinin Estetiği ve Çeviri Serüveni üzerine konuştuk.

■ Rilke'de sizi etkileyen ne oldu?

Rainer Maria Rilke, 19. yüzyılın son çeyreğiyle 20. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşamış bir şair. Yüzyıl geçişinde toplum yaşamında ve insanlık hallerindeki dönüşümleri, kendinden önceki şiiri dönüştürerek 20. yüzyılın yeni şiirinin yolunu açan bir şair. Onun şiiri, en yakın çevreyi gözlemleyerek, içten duyumsayarak çevre ile insan ilişkilerinden yola çıkar ve **kitaptan** kitaba, şiirden şiire yaşamı ve çevreyi katman katman boyutlandırır, derinleştirir. İlk kitabı 'Iyi Ruhlara Adak'ta doğduğu ve çocukluğunu yaşadığı kent Prag'ı, Genç Bir Şaire Mektuplar'da önerdiğince, sanki dil ve deyiş olarak yeniden kurarken, "Orpheus'a Soneler"e geldiğinde, duygu ve düşünce derinliği kültürde, düşünce tarihinde ve mitolojide derin kökler salarak evrensel konulara ulaşır. Dil yapısının, duygu ve düşünce örünüyle bütünleşmesi büyük bir şairi belirler.

■ Çeviri sırasında yaşadığınız çekinceler, kaygılar oldu mu?

Böyle has, hassas ve kompleks bir şiiri çevirmeye kalkmak, her türlü çekinceyi ve kaygıyı içerir. Ama büyük bir

şiirin çekiciliği o cürete yönlendirir.

■ Bir söyleşimizde söylediğiniz, "Başka yazarları çevirmek, benim için, o yazarların hizmetine girmektir. Onları onlar yapan niteliklerin, özelliklerin korunması için yaklaşım arayışıdır" sözünüz çeviriye bakışınızın temel bir göstergesi olarak değerlendirilebilir mi?

Bizi bir şairi, bir şiiri çevirmeye yönelten özgünlük ve özellikleri kendi dilimize aktarma çabasıdır bu hizmet. Bu hizmette çevirmen bir arkeolog, bir restoratör, bir (iç ve dış) mimardır. Benim yaklaşımım bu.

■ Yalnızca Rilke'nin şiirleri için değil, genel anlamda çeviri ilkeleriniz neler?

Çeviri işi, dışımızda, uzağımızda oluşan farklı güzelliklere, duygu ve düşüncelere, estetik iletilere ulaşmak istemidir. Bizim dışımızda oluşanla kendimizi daha geliştirmek, olgunlaştırmak ve varsılaştırmak istegidir.

■ Çeviride önemli olan nedir?

İnsanlığın barış ve iyilik, güzellik içinde yaklaşmasının, karşılıklı anlayışın, farklılıkları varsılık olarak içselleştirmenin önemli bir yoludur çeviri. Kendimizin farkına varmamızın da. Bu denli önem, bu çabaya değer.

■ Tamamının çevrilmesi 10 yıl süren 1300 sayfalık kitaba ne gibi tepkiler geldi?

Ufak da olsa Rilke sever bir şiir okuru var. Onlardan çok iyi, samimi tepkiler aldım. Bu arada genç şiirseverler var, Rilke'yi benim çevirimle keşfeden

ve seven.

■ Çeviri sorunları üzerine 1964'ten beri yazılar yazıyorsunuz. Aradan geçen 54 yıllık sürede çevirideki sorunlar nasıl bir değişim gösterdi?

Çevirideki sorunlardan ziyade, o sorunlara yaklaşımda elbette değişim söz konusu. Bu değişim, çevirmenden çevirmene, kuşaktan kuşağa daima olacaktır. Bir metni farklı okurların algılaması nasıl farklıysa, giderek aynı okur bir metni farklı zamanlarda okuyunca, nasıl metne nüfuzu dalga dalga genişleyebiliyorsa, bu durum çeviride de geçerlidir. Farklı çevirmenler bir metni değişik çeviriler ama bir çevirmen aynı metni farklı zamanlarda yeniden çevirirse, farklı sonuçlar ortaya çıkar. Tarihsel, kültürel süreç, çevirmenin değişen dağarcığı çeviri edimini etkiler. Mükemmel diye nitelenen özgün bir şiir biricik olabilir, ama çeviri için biricik nitemini kullanamayız.

■ Son yıllarda çevirinin üniversitelerde bilim dalı olarak incelenmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Edebiyat biliminin bir dalı olarak, çevirinin de kuramlarının, ilkelerinin araştırılması ve irdelenmesi elbette iyi bir iş.

■ Şiir çevirisinde ölçüt ne olmalı?

Şiir çevirisinde benim ölçütüm, aşlının estetik iletilisine ulaşmaya çalışmaktır. Doğrudan söyleysek, bir şiirin çeviride de şiir olarak ortaya çıkmasıdır. Ama bunu sağlarken, çevrilen şiirin özelliklerini hedef dilde, yaklaşık da olsa -aşlında başka yolu yok- korumaya çalışmaktır.

